

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

—
Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

—
Téléph : 20865

xxviième ANNÉE

1 Juillet 1932

İÇTİHAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 348

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

—
Cıgaloğlunda İctihad Evi

—
Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi yedinci sene

1 Temmuz 1932

tedavî etmek-değil, hastalığa mani' olmaktır.[1] Senede bir kere vücudunu sıhhat yoklamasına tabi' tutan kimse yalnız Verem ve Kanser gibi hakikî mu'avenet zamanının geçirilmemesi mat-lup olan hastalıklardan kurtulmuş olmaz , aynı zamanda haddi zatında ehemmiyetsiz ve fakat

devamları halinde hayatımızı bozan hayat kuv-vetlerini kıran nihayet rahat yaşamamıza engel olan bir çok hastalıklardan dahi kurtarılmamasına hizmet eder.

Büyük Ada

Dr. Şükrü

EDEBİ TAHLİL VE TENKİD SÜTUNU

SAN'ATKÂRLAR

Yazan : Nahid Sırrı B. S. 56 Bürhanettin Matba'ası 1932

San'atkarlar, üç küçük hikâyedir. Birinci hikayenin adı : **Şa'ir Necmî Efendinin Bahar kasidesi** dir. Şa'irin zevcesi Gülfam Hanım, bir kadı asker kızıdır , zamanına göre iyi tahsil görmüş ve bir az cadalos bir kadın .

Şa'irin geliri yok, kazancı yok. Vak-tile kadı asker in lutfunu görmüş fakat ciğeri iki para etmez bir rüşvet alıcı ve rüşvet verici, dalkavuk , kof

bir adam Sadrıâzam oluyor . Şa'inin zevce-si , kocasının sa'rlığından istifade etmekde isti'câl ediyor. Yeni sadrıâzam için bir kaside yazmaya kocasını tabrik ediyor, ısrar ediyor . Necmî Efendi izzeti nefis sahibidir , şa'irdir . Zevcesine « olur, Gülfam olur yedi kat yerin dibine girmeye lâayık olan bu herifi arşı a'laya çıkarırım » diyor. Fakat şa'irin gönlünün ira-desi kendisinin iradesinden çok yüksek; zorâki bir kaside yazıyor , Sadrıâzama götürüyor .

[1] Çinliler, a'ile tabiblerine mu'ayyen miktarda bir ma'aş verirler. A'ilede hasta bulunmadığı müddetce bu ma'aşları muntazamen te'diye ederler. Evden a'ileden biri hastalanınca a'ile tabibinin ma'aşı kesilir ve hasta eyi oluncaya kadar tabib ma'aşsız hizmet eder ve evde artık hasta bulunmayınca ma'aş te'diyesine başlanır . Çinlilerin bu pek ma'nal adetini kırk sene evvel bir mecmu'ada okumuşduk .

[İctihat]

Sadriâzam okuyor, beğenmediği ya'ni bekle-diği kadar dalkavukluk bulmadığı bis olunuyor. Küçük bir miktarda bir ca'ize ya'ni kaside bahşışı veriliyor, evine avdet ediyor, kapıda sabırsızlıkla bekleyen zevcesine aldığı para

kisesini veriyor . Kisenin küçüklü-ğünü gören Gül-fam Hanım şa'iri azarlıyor. Bu para ile bir müddet geçiniyorlar ; pa-ra bitince kadı asker kızı kü-

İDÉAL HURRİYYET

- Naci Paşaya ihda -

Ölmek vardı, ayrılmak yokdu peymanımızda,
O başlamanın sonu böyle mi olacaktı ?
Sıcak muhabbetimle seni her tefekkürüm
Birer nağme olurken dudaklarımı yakdı.

7 Haziran 1931 A. D.

pesini satmak mecburiyyetinde bulunduğu bir sırada aynı Sadrıâzam bir yalı yap-dırıyor, bu yalı münasebetile bir kaside yazmak fırsatı hasıl oluyor , Gülfam Hanım kocasını tazyika ba'lıyor. Şa'ir kasideye medhal olarak bir bahar tasviri nazm ediyor , bahar, şa'ire ilham kapısını alabildiğine açıyor , yazıyor , yazıyor, Gülfam, kocasının coşkuu yazdığını memnun olarak , tarassud ediyor. Bir aralık tekrar şa'irin odasına giriyor. Kâğıdların ortaya saçıldığını görüyor, bunları topluyor. Okuyor, hakikaten bir şah eser olduğunu anlıyor. Fakat Sadrıâzama da'ir bir kelime bile bulunmadığını görüyor .

Kadın « Efendi kasdın beni deli etmekmi , Paşanın ismini bile yazmamışsın » diye bağı-rıyor . Fakat sonra « hayret ve dehşetden göz-leri büyümüş elleri fena bir rü'yayi itmek ister

gibi ilerde « a. a. » diyerek iki adım geri çekiliyor ve ağlamaya başlıyor.

Asırların asırlara devr edecekleri bu ilâhî kasidesini yazar yazmaz Necmi Efendi ebedî uykusuna dalmışdı, yarı açık pencerelerin kafeslerinden bahar ona ilk kokularını ve serin rüzgârını gönderiyor, bunları minnetdarâne ikram ediyordu „.

Okursun bahtımın Tarihini ey nazare'ti şefkat

Ziyasından ölen bir yıldızın son iltima'ında .

beytini ihtiva eden kıt'ası bu şa'irin ağzına kona bilirdi .

İkinci hikayenin adı **Heykeltıraş** dır . Muharrir Ankara kal'asına arada sırada çıkmayı seviyor. Orada bir gün yaşlıca ve perişan kı-

A la Revue 'Idjtihat
bonnape d'un ami de la Turquie *Tuncel*

M. E. HERRIOT

Üç hikâyenin en güzeli ve en hayırlısı budur. Şa'irin şi'arını gösteriyor medh edilecek bir meziyyeti olmayanı medh etmenin şa'ir için takat edilemez bir teklif olduğunu ve şa'irin de bir Hükümdar olduğunu ve onun ancak gözellik, hakikat, fazilet önünde eğilebileceğini işrab ediyor. Kaside yazılacak bir bahar olunca şa'ir, bütün hayat nusğunu sarf edebildiğini gösteriyor. Şa'irin son ziyasını neşre erecek sünen bir yıldız gibi ölüyor; son itirını saçarak kuruyan bir çiçek gibi ölüyor. **Karlı Dağdan Ses in**

yafetli bir adama rast geliyor. Konuşma tarzından bir ecnebi olduğu anlaşılıyor. Bunda garib bir haleti ruhiyye var : Bu bir Heykeltıraş fakat heykel yapmayan ve yapmak istemeyen bir Heykeltıraş «Tuncun, Bakırın, Mermerin bana, bize hayat ihsan et. Bizi sonsuz zindandan kurtar! diye bağırmalarını duymakta Tanrı'nın da bilmediği ve tatmadığı bir zevk ve bir gurur var; sonra, ne ilâhî bir mu'ziblik ve bir zulm etmek zevki de var! » diyor. Heykeli yaratmamış olmak için heykel yapmıyor. Kendisinde heykel yapmak, camid cisime can vermek

kudretini duymakla ve bunu saklamakla müte - lezziz oluyor . Bu gayet mahir bir yüzücünün , denize düşmüş ve boğulmakta olan bir bed bah - tın karşısında, vapurun güğertesinde ayağını aygının üzerine atarak ve cigarasını fosurtatarak bu bed bahtı seyr etmesi , ben seni kurtara bil - mek kudretine malikim fakat kurtarmıyorum demesine ve bundan haz duymasına benzer . Bu **İkimiz** de mebzulen görülen Sadisme hadise - sidir . Fakat Yaşar Nabî Beyin kendi haleti ru - hiyyesi olarak ortaya koyduğu bu haleti, Nahid Sırrî Bey bir Heykeltıraşta tasvir ediyor . Buna denecek bir şey olmaz .

Fır'avnlar , kendilerinden bir eser kalması için ihramlar yüceltdikleri halde bu garib adam , yapacağı heykelin kendisinden sonra yaşamasını çekemiyor ve çekemediğini söylüyor . « Yüzünün derin çizgileri ömrünün senelerinden ziyade açlık senelerini sayan adamın ne mu'azzam bir kudreti ellerinde esir tutduğunu insanlar bil - mezler , fakat bunun ne ehemmiyyeti var , ben bir taşdan ebediyyet yarata bileceğime emin ol - dukdan sonra bu fanî cücelerin gölğeden daha çabuk silinmeye mahkûm yüzlerinde hayranlık ra'sheleri .. Belirmesinin ne ehemmiyyeti var .. » diyor . Fakat zavallı Heykeltıraş ! ebediyyet yaratmaktan dem vuruyor . Ebedî eser kâ'ınatta varmı? onu Allâhın kendisi de yapabilmiş mi - dir? Değil tunç veya bakır heykeller , arz , güneş hepsi tabi'atın avucunda tuz buz olacak nihâyetsiz faza içine savrulacak !

Bu meçhûl ve ismini bile vermekten imtina' veya ihtiraz eden Heykeltıraş , heykel yapan heykeltıraşlara ve heykellere , ve bu büyük heykeltıraşın heykelini yapacak müstakbel nesil adamlarına çok yüksek ve çok mağrur ve müstehzî bir nazar atf ederek Nahid Sırrî Beyin yanından ayrılıyor ve Ankaranın mahalle evle - rinin arasında ga'ib oluyor ve bir daha görün - müyor . Bu heykeltıraş tekrar ediyorum hiç de alel'ade olmayan bir haleti ruhiyyeyi temsil ediyor ve bunun yüksek bir simâsı vardır . Kendi büyüklüğüne kani' ve bu kana'atın se - rabile mestdir . Bu kana'atı diğer gönüllere de nakl ve neşr etmekten istîgnâsile müftahir ve

mes'uddur . Her halde bu , bir uluvvu cenab şı'arıdır , ki hayli eksik ve kıt mata'lardandır .

Üçüncü hikâyenin adı «**En güzel eseri**» dir . Ressam Tal'at Beyin oğlu Cemil B. Babası nın meslekinde ressam olmak istiyor . Herkes diyor ki hiç bir zaman büyük bir san'atkârın oğlu aynı san'atda büyük olmaz , büyük san - 'atkârlar bir zirve teşkil ederler , oğulları o zirveden aşağıya inmeye başlar . Cemil ısrar ediyor . Parise resim tahsiline gidiyor , 3 buçuk sene çalışıyor . Orade iken bir tablo yapmaya başlıyor , bu , en son eseri olacak , bitirmeden geliyor . İstanbulda ikmâle devam ediyor . Cemil Beyin gözlerinde zayıflık başlamışdır , Parise de bir göz hekimi mu'ayene etmiş ve günde yarım sa'atdan ziyade çalışmamasını tavsiye etmiştir . Cemil Bey son eserini ikmâl için günde 10 sa'at çalışıyor ve yakında Parise açılacak resim sergisine yetiştirmek istiyor . Resmi ikmal edilmedikce babasına bile göstermiyor , çocuk gözüne arız olan zayıflıktan müte'essir sara - rıyor , zayıflıyor . Bir gün babası , oğlunun Atelye ittihaz ettiği bağçe içinde bir köşkten çağırmaya gidiyor kapıyı çalıyor , içerde bir sendeleme ve inleme duyuyor . Cemil ! aç be - nim diyor , Cemil anahtarı bulamıyorum kapıyı kır içeri gir diyor . Babası kapıyı kırıyor giriyor oğlunu göz yaşına mustağırak ve ba - nım yasdık içine sokmuş bi tab buluyor . Son eserini bitir - diği ânda gözünün son rü'yet kabiliyyetinin gayb olduğunu anlatıyor ve gözünün son nurile ikmal ettiği , tabloyu görmeye ve re'yini ver - meye babasını da'vet ediyor .

Baba tabloyu alel'adenin aşağısında buluyor deniz üzerinde bir güneş tulu'u ve üç peri tasvirinden ibaret bir lavha fersiz ve kuvvetsiz bir tablo . Baba tabloyu pek beğendiğini söy - lüyor . Aynı mevzu'u kendi üstad elile ve ge - ceyi gündüze katarak yapıyor ve oğlunun imzasile Paris sergisine gönderiyor . Tablo birinci mükâfatı kazanıyor . Bütün gazeteler Cemil Beyin tablosundan bahs ediyor , gazete - ler geliyor . Bu gazetelerdeki senaları babası a'ma oğluna okuyor . A'ma ressam böyle bir

san'at eseri vücade getirmek yolunda gözlerini feda etmiş olmasını mahalsiz görmiyor ve müteselli oluyor .

Şüphesiz bunda ince bir görüş ve nâzik bir tertib vardır. Nahid Sırrî Bey, daha kendisinin yüzünü görmeden evvel anlamış olduğum veçh ile, baş ve ya arkadaşlarının en Tuvana olanıdır. Kuvvetli bir ekim [«Culture»] sahibi olduğu ayandır. Vakıf'ı üslubu firenklerin «Coloré» ve bizim rengin ve zengin dediğimiz bir üslub değildir ve «hile i ledi» gibi

tam Türkçe olmayan ifadelerle ba'zan tesadüf oluna biliyor; fakat bunların ehemmiyeti yoktur ve yahud çok azdır. N.S. Beyde, O. Wilde isti'dadı avr, bir parça perdeli bir güneş ruhu var. Bu üç hikâyenin üçü de güzeldir ve güzelliklerinin dereceleri kendisinin sıraladığı tertipedir .

Nahid Sırrî Bey oğlumuz, gelecek neslin üstadı olmakla mübeşşerdir. Bizim hakkımız sevinmek; vazifemiz teşci' ve tebrik etmektir .

11 Haziran 1932 AB. D.J.

KARİ'LER SÜTUNU :

İstanbul , 17 Ağustos 1930

Dr. M. Âli imzasile aldığımız uzun bir makalenin ba'zı fıkralarını aynen neşr ediyoruz :

III

Milli servet artmıyor; bil'akis cebden cebe dolaşırken azalıyor; çünkü şapkalarımızdan çoraplarımızı varınca-ya kadar nemiz varsa hepsi ecnebi memleketlerden geliyor ve bu suretle milli servetimizin büyük bir kısmı , — bir daha dönmek üzere — ecnebi memleketlere akıyor; bunun akibeti iflâstır; demek ki ta'kip ettiğimiz terbiye sistemi, milli servetimizi büyük bir tehlike içinde bırakıyor ve bu tehlike ne kadar .

* *

İşte memleketimizdeki buhranların menşei ! eğer memleketin geçirmekte olduğu buhranları cebrî bir şekilde değil — ki zaten cebrin faydası yok ! — fakat tabi'i bir tarzda ortadan kaldırmak ve içtima'i bünyemizi kemiren hastalığı süküp atmak isteyorsak, gözlerimizi mektebelerimize dikelim ; zirâ hastalığı doğuran ve yaşatan onlur! vatanın tabi'i servetini işletmeyen, hazır yeyici yetiştiren onlar !

* *

Yeni dünyaya yeni adam lâzım! bir asırdan beri medeniyet sahasında bir **Makineler**

devri açan buhar ve elektirik kuvvetleri , hayat şartlarını değiştirdi, cihanın iktisadî ve malî müvazenesine yeni vecheler verdi .

« Ma'den kömürünün kullanılması » dediği zamanlarda buharla işleyen makineler yoktu. Bu günkü fabrikaların çıkardığı iş , ya hayvanların kuvve'i adaliyeleriyle istihsal ediliyor veya bizzat insanların elinden çıkıyordu . Bu sebepten bir asır evvel büyük sanayi' yoktu ve her san'atkarın elinden çıkan iş , pek mahdut bir muhitte alınıp satılıyordu; fakat buharlı makineler vücade gelince fabrikalarla vapurlar ve şümendüferler vücade geldi . Fabrikaların yorulmak bilmeyen çelik kolllarından , giceli göndüzlü , çıkan nâ mahdut ma'mulatı sana'iiyyeyi vapurlarla şümendüferler , dünyanın bir ucundan öbür ucuna nakl etmeye başladılar. Ticaret , bu sayede , mahdut bir muhitten bütün dünyaya yayıldı , « cihan ticareti » te'essüs etti : Sanayi' ve ticaret alemindeki bu azim inkılabın yol verdiği servet mübadelesi